מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את עקרונות היסוד של המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו
- לתרגל הבנת נקרא ברבדים שונים של טקסטי עיון בנושאי אזרחות
- לפתח יכולת ניתוח דילמות ציבוריות וכתיבת עמדה מנומקת
- לחזק אוצר מילים ומושגים מרכזיים בתחום הדמוקרטיה

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – פרק 1 • יסודות הדמוקרטיה: מהי משטר דמוקרטי – הבנה בסיסית

1. א – ריבונות העם
2. ב – גם השלטון כפוף לחוק ואין מעליו
3. ב – בחירות חופשיות ותקופתיות
4. ג – דיקטטורה
5. ב – ליצור איזון ובלמים בין הרשויות

חלק ב' – פרק 1 • יסודות הדמוקרטיה: מהי משטר דמוקרטי – השלמת מושגים

1. העם
2. שלטון החוק
3. חיים
4. בחירות

חלק ג' – פרק 1 • יסודות הדמוקרטיה: מהי משטר דמוקרטי – ניתוח והשוואה

1. לא נכון – הפרדת הרשויות נועדה ליצור איזון ובלמים, ולכן הרשויות מפקחות זו על זו
2. נכון – כאשר העם הוא מקור הסמכות, יש לו זכות לבקר ולהשפיע על השלטון
3. לא נכון – במשטר אוטוקרטי השלטון מרוכז בידי יחיד או קבוצה ללא תחרות אמיתית על השלטון
4. נכון – זהו עקרון יסוד שמבטיח שאין מי שעומד מעל לחוק

חלק ד' – פרק 2 • הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים – הכרת שלוש הרשויות

1. א – הרשות המחוקקת
2. ב – ליישם ולהוציא לפועל את המדיניות והחוקים
3. ג – הרשות השופטת
4. ב – הכנסת

חלק ה' – פרק 2 • הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים – התאמה והשלמה

- 1 – ב (מחוקקת חוקים ומפקחת על הממשלה)
- 2 – א (מנהלת את המדינה ומיישמת מדיניות)
- 3 – ד (פוסקת בסכסוכים ובודקת חוקיות)
- 4 – ג (מניעת ריכוז כוח ביד רשות אחת)

חלק ו' – פרק 2 • הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים – השלמת משפטים

1. הפרדת הרשויות
2. חוקי היסוד

חלק ז' – פרק 2 • הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים – נכון או לא נכון

1. נכון – זהו ביטוי מרכזי לעיקרון האיזונים והבלמים בין הרשויות.
2. לא נכון – הממשלה בישראל קמה מתוך הכנסת ותלויה באמונה שלה.
3. נכון – כך נמנע ריכוז כוח מופרז בידי גורם אחד.

חלק ח' – פרק 3 • בחירות ושיטת הממשל בישראל – הבנה בסיסית

1. ב – 120
2. ב – שיטה יחסית ארצית
3. ב – 61

חלק ט' – פרק 3 • בחירות ושיטת הממשל בישראל – בדיקת ידע

1. נכון – בישראל נהוגה שיטת בחירות יחסית ארצית, ללא חלוקה לאזורי בחירה.
2. נכון – מפלגה שלא עוברת את אחוז החסימה אינה זכאית למנדטים כלל.

חלק י' – פרק 3 • בחירות ושיטת הממשל בישראל – יישום וניתוח

- 1. 3.25
- 2. נשיא

חלק י"א – פרק 3 • בחירות ושיטת הממשל בישראל – מושגים

- 1 – ה (האחוז המינימלי מהקולות הדרוש למפלגה כדי להיכנס לכנסת)
- 2 – א (קבוצת מפלגות המרכיבות יחד ממשלה בעלת רוב)
- 3 – ד (מפלגות שאינן חלק מהממשלה)
- 4 – ב (מושב אחד בכנסת)
- 5 – ג (הסכם בין מפלגות לאיחוד קולות עודפים בחלוקת המנדטים)

חלק י"ב – פרק 4 • זכויות אדם וזכויות אזרח – הבנה בסיסית

- 1. א – זכויות אדם שייכות לכל בני האדם, זכויות אזרח שייכות רק לאזרחי המדינה
- 2. ב – הזכות להיבחר לכנסת

חלק י"ג – פרק 4 • זכויות אדם וזכויות אזרח – בדיקת ידע

- 1. לא נכון – זו זכות אזרח, המותנית בחברות הפוליטית של האדם במדינה מסוימת.
- 2. נכון – זו זכות אדם בסיסית הנובעת מעצם היות האדם אדם.

חלק י"ד – פרק 4 • זכויות אדם וזכויות אזרח – סיווג זכויות

- 1 – ג (זכות אדם)
- 2 – ד (זכות אזרח)
- 3 – א (זכות אדם)
- 4 – ב (זכות אזרח)

חלק ט"ו – פרק 4 • זכויות אדם וזכויות אזרח – השלמה

- 1. בחור
- 2. אוניברסליות

חלק ט"ז – פרק 5 • שלטון הרוב וזכויות המיעוט – הבנה בסיסית

- 1. נכון – זהו העיקרון הדמוקרטי הבסיסי להכרעה בין דעות שונות
- 2. לא נכון – קיימות הגבלות כמו חוקי יסוד וזכויות אדם שמגנות על המיעוט גם מפני הרוב
- 3. לא נכון – זהו מצב פסול שבו הרוב מנצל את כוחו לפגוע בזכויות המיעוט
- 4. נכון – זהו אחד הכלים לאיזון בין שלטון הרוב להגנה על זכויות

חלק י"ז – פרק 5 • שלטון הרוב וזכויות המיעוט – יישום וחישוב

- 1. 51
- 2. רוב
- 3. יסוד
- 4. בגץ
- 5. 61

חלק י"ח – פרק 5 • שלטון הרוב וזכויות המיעוט – חשיבה וכתיבה

- 1. תשובה חופשית המתארת מצב התנגשות בין רצון הרוב לבין זכות בסיסית של קבוצה מסוימת
- 2. למשל: חוקי יסוד המגבילים חקיקה פוגענית, וביקורת שיפוטית הבוחנת חוקים מול זכויות אדם
- 3. כי הצבעת רוב בלבד עלולה להוביל לפגיעה בזכויות קבוצות חלשות, ולכן יש צורך במנגנוני הגנה נוספים
- 4. תשובה פתוחה הכוללת עמדה ברורה ולפחות נימוק אחד מבוסס

חלק י"ט – פרק 6 • חובות האזרח, תקשורת חופשית וכתיבה טיעונית – הכרת המושגים

- 1. א – תשלום מיסים למדינה
- 2. א – לפקח על השלטון ולדווח לציבור

חלק כ' – פרק 6 • חובות האזרח, תקשורת חופשית וכתיבה טיעונית – הבנה ויישום

- 1. תשלום
- 2. רשות

כרטיס יציאה – מה לחפש

- הסבר הכולל את שלוש הרשויות ותפקיד הפיקוח ההדדי ביניהן
- הבחנה ברורה בין עקרון קבלת ההחלטות לבין החובה להגן על קבוצות מיעוט
- פסקה הכוללת עמדה ברורה, נימוק אחד לפחות ודוגמה תומכת

טיפים להפעלה:

- ניתן לחלק את החוברת לשלושה מפגשים: יסודות ורשויות, בחירות וזכויות, רוב-מיעוט וכתיבה
- לתלמידים מתקשים אפשר לצמצם את משימת הכתיבה הטיעונית לשתי טענות בלבד
- לחיזוק ניתן להוסיף דיון בכיתה המשווה בין דוגמאות מהטקסטים לבין מצבים עכשוויים כלליים
- מומלץ לשלב חזרה על המושגים מרשימת הגלוסר בתחילת כל שיעור חדש

חוברת תרגול – מפתח הדמוקרטיה

חדר בריחה: מפתח הדמוקרטיה

· עולים חדשים

תוכן החוברת

1. פרק 1 – יסודות הדמוקרטיה: מהי משטר דמוקרטי
2. פרק 2 – הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים
3. פרק 3 – בחירות ושיטת הממשל בישראל
4. פרק 4 – זכויות אדם וזכויות אזרח
5. פרק 5 – שלטון הרוב וזכויות המיעוט
6. פרק 6 – חובות האזרח, תקשורת חופשית וכתיבה טיעונית

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – מפתח הדמוקרטיה

חוברת התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

בחוברת הזאת יש תרגול לפי סדר הפרקים של חדר הבריחה. עובדים פרק אחרי פרק, עונים על השאלות בכתב, ובסוף בודקים את התשובות.

📖 מילון קטן:

דמוקרטיה	משטר שבו השלטון נובע מהעם ונבחר על ידו
הפרדת רשויות	חלוקת השלטון לשלוש רשויות שמפקחות זו על זו
רשות מחוקקת	הגוף שקובע את החוקים במדינה
רשות מבצעת	הממשלה, שמיישמת את החוקים
רשות שופטת	בתי המשפט, שבודקים שמירה על החוק
שיטת בחירות יחסית	חלוקת מושבים לפי אחוז הקולות שקיבלה כל רשימה
זכויות אדם	זכויות בסיסיות השייכות לכל אדם באשר הוא אדם
שלטון הרוב	עקרון שלפיו ההחלטה מתקבלת לפי דעת הרוב
זכויות מיעוט	הגנה על קבוצות שאינן חלק מהרוב בחברה
כתיבה טיעונית	כתיבה המציגה עמדה ותומכת בה בנימוקים

1 חלק א' – פרק 1 • יסודות הדמוקרטיה: מהי משטר דמוקרטי – הבנה בסיסית

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מי מחליט בסוף במשטר דמוקרטי?

א) ריבונות העם ב) שלטון החוק ג) פלורליזם ד) אוטונומיה

2. מה זה אומר שהחוק שולט?

א) רק האזרחים כפופים לחוק ב) גם השלטון כפוף לחוק ואין מעליו ג) החוק נקבע על ידי מנהיג אחד

ד) אין צורך בחוקים קבועים

3. איך בוחרים את השלטון בדמוקרטיה?

א) בחירות חד פעמיות ב) בחירות חופשיות ותקופתיות ג) מינוי על ידי השליט ד) הגרלה בין אזרחים

4. איך קוראים למשטר של שליט אחד בלי גבולות?

א) דמוקרטיה ב) פדרציה ג) דיקטטורה ד) קואליציה

5. למה מפרידים בין רשויות השלטון?

א) להאיץ קבלת החלטות ב) ליצור איזון ובלמים בין הרשויות ג) לחסוך בתקציב המדינה

ד) לבטל את הצורך בבחירות

2 חלק ב' – פרק 1 • יסודות הדמוקרטיה: מהי משטר דמוקרטי – השלמת מושגים

השלימו את המילה החסרה.

1. במשטר דמוקרטי הסמכות העליונה נתונה ל _____

2. עקרון _____ קובע שגם השלטון כפוף לחוק ואיש אינו מעליו

3. במשטר טוטליטרי השלטון שולט כמעט בכל תחומי ה _____ של האזרחים

4. אחד מתנאי היסוד לקיום דמוקרטיה הוא עריכת _____ חופשיות ותקופתיות

3 חלק ג' – פרק 1 • יסודות הדמוקרטיה: מהי משטר דמוקרטי – ניתוח והשוואה

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	במשטר דמוקרטי הרשות המבצעת יכולה לפעול ללא כל פיקוח של הרשות השופטת	☐	☐
2	עקרון ריבונות העם מתבטא גם בזכות האזרחים להביע ביקורת פומבית על השלטון	☐	☐
3	במשטר אוטוקרטי מתקיימות בדרך כלל בחירות חופשיות ותחרותיות באופן סדיר	☐	☐
4	שלטון החוק משמעו שהחוק חל על כל אדם, כולל אנשי השלטון עצמם	☐	☐

4 חלק ד' – פרק 2 • הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים – הכרת שלוש הרשויות

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מי מחוקק חוקים?

א) הרשות המחוקקת ב) הרשות המבצעת ג) הרשות השופטת ד) הצבא

2. מה עושה הממשלה?

א) לכתוב חוקים חדשים ב) ליישם ולהוציא לפועל את המדיניות והחוקים ג) לשפוט עברייני חוק

ד) לבחור את נשיא המדינה

3. מי שופט לפי החוק?

א) הכנסת ב) הממשלה ג) הרשות השופטת ד) העירייה

4. איך קוראים לפרלמנט בישראל?

א) בית המשפט העליון ב) הכנסת ג) הממשלה ד) מועצת העיר

5 חלק ה' – פרק 2 • הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים – התאמה והשלמה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. הרשות המחוקקת	___	**א.** מנהלת את המדינה ומיישמת מדיניות
2. הרשות המבצעת	___	**ב.** מחוקקת חוקים ומפקחת על הממשלה
3. הרשות השופטת	___	**ג.** מניעת ריכוז כוח ביד רשות אחת

4. איזונים ובלמים	___	**ד.** פוסקת בסכסוכים ובודקת חוקיות

6 חלק ו' – פרק 2 • הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים – השלמת משפטים

השלימו את המילה החסרה.

1. עיקרון _____ נועד למנוע מרשות אחת לצבור כוח רב מדי.

2. בית המשפט יכול לבחון אם חוק שחוקקה הכנסת עומד ב _____ .

7 חלק ז' – פרק 2 • הפרדת רשויות ואיזונים ובלמים – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	הרשות השופטת יכולה לבטל חוק שהתקבל בכנסת אם הוא סותר חוקי יסוד.	☐	☐
2	בישראל הרשות המבצעת והמחוקקת נפרדות לחלוטין ואין ביניהן כל קשר.	☐	☐
3	עיקרון האיזונים והבלמים נועד לאפשר לכל רשות לפקח על הרשויות האחרות.	☐	☐

8 חלק ח' – פרק 3 • בחירות ושיטת הממשל בישראל – הבנה בסיסית

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. כמה מושבים יש בכנסת?

(א) 90 (ב) 120 (ג) 61 (ד) 150

2. מה שם שיטת הבחירות בישראל?

(א) שיטה אזורית (ב) שיטה יחסית ארצית (ג) שיטה מעורבת (ד) שיטת רוב

3. כמה חברי כנסת צריך כדי להקים ממשלה?

(א) 51 (ב) 61 (ג) 80 (ד) 100

9 חלק ט' – פרק 3 • בחירות ושיטת הממשל בישראל – בדיקת ידע

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בישראל כל אזרח בוחר ברשימת מפלגה ולא במועמד מאזור בחירה מסוים.	☐	☐
2	כדי להיכנס לכנסת, על מפלגה לעבור אחוז חסימה מסוים מכלל הקולות הכשרים.	☐	☐

10 חלק י' – פרק 3 • בחירות ושיטת הממשל בישראל – יישום וניתוח

השלימו את המילה החסרה.

1. אחוז החסימה הנוכחי לכניסה לכנסת עומד על _____ אחוזים.

2. לאחר הבחירות, ה _____ מטיל על אחד מראשי המפלגות את התפקיד להרכיב ממשלה.

11 חלק י"א – פרק 3 • בחירות ושיטת הממשל בישראל – מושגים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. אחוז חסימה	___	**א.** קבוצת מפלגות המרכיבות יחד ממשלה בעלת רוב
2. קואליציה	___	**ב.** מושב אחד בכנסת
3. אופוזיציה	___	**ג.** הסכם בין מפלגות לאיחוד קולות עודפים בחלוקת המנדטים
4. מנדט	___	**ד.** מפלגות שאינן חלק מהממשלה
5. הסכם עודפים	___	**ה.** האחוז המינימלי מהקולות הדרוש למפלגה כדי להיכנס לכנסת

12 חלק י"ב – פרק 4 • זכויות אדם וזכויות אזרח – הבנה בסיסית

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה ההבדל בין שני סוגי הזכויות?

(א) זכויות אדם שייכות לכל בני האדם, זכויות אזרח שייכות רק לאזרחי המדינה

(ב) זכויות אדם ניתנות רק לבגירים (ג) זכויות אזרח כוללות רק את הזכות לחיים

(ד) אין הבדל משמעותי ביניהן

2. איזו זכות דורשת אזרחות?

(א) חופש מעיניים (ב) הזכות להיבחר לכנסת (ג) הזכות לחיים (ד) שוויון בפני החוק

13 חלק י"ג – פרק 4 • זכויות אדם וזכויות אזרח – בדיקת ידע

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	הזכות לבחור ולהיבחר נחשבת זכות אדם אוניברסלית השייכת לכל אדם בעולם.	☐	☐
2	הזכות לכבוד ולחיים שייכת לכל בני האדם, ללא תלות באזרחותם.	☐	☐

14 חלק י"ד – פרק 4 • זכויות אדם וזכויות אזרח – סיווג זכויות

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. הזכות לחיים ולביטחון הגוף	___	**א.** זכות אדם
2. הזכות לבחור ולהיבחר לכנסת	___	**ב.** זכות אזרח

3. חופש מעיונים והשפלה	___	**ג.** זכות אדם
4. הזכות לשאת דרכון ולשוב למדינה	___	**ד.** זכות אזרח

15 חלק ט״ו – פרק 4 • זכויות אדם וזכויות אזרח – השלמה

השלימו את המילה החסרה.

1. הזכות ל _____ ולהיבחר נחשבת לזכות אזרח המותנית באזרחות

2. זכויות אדם הן זכויות _____ השייכות לכל בני האדם ללא תלות באזרחות

16 חלק ט״ז – פרק 5 • שלטון הרוב וזכויות המיעוט – הבנה בסיסית

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	שלטון הרוב פירושו שההחלטה הציבורית מתקבלת לפי עמדת מרבית המצביעים	☐	☐
2	בדמוקרטיה תקינה הרוב רשאי לפגוע בכל זכות של המיעוט ללא כל הגבלה	☐	☐
3	עריצות הרוב היא מצב רצוי ותקין בדמוקרטיה	☐	☐
4	ביקורת שיפוטית מאפשרת לבית המשפט לבחון חוקים שפוגעים בזכויות יסוד	☐	☐

17 חלק י״ז – פרק 5 • שלטון הרוב וזכויות המיעוט – יישום וחישוב

השלימו את המילה החסרה.

1. כדי שהצעה תתקבל ברוב רגיל מתוך 100 מצביעים, דרושים לפחות _____ קולות בעד

2. המושג המתאר מצב שבו הרוב מנצל את כוחו כדי לפגוע בזכויות המיעוט נקרא עריצות ה _____

3. חוקים בעלי מעמד מיוחד שמגבילים את כוח הרוב ומגנים על זכויות נקראים חוקי _____

4. הגוף השיפוטי העליון שיכול לבחון אם חוק סותר זכויות יסוד נקרא _____

5. מתוך 120 חברי כנסת, רוב רגיל דורש לפחות _____ קולות תומכים

18 חלק י״ח – פרק 5 • שלטון הרוב וזכויות המיעוט – חשיבה וכתיבה

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. תארו בקצרה דילמה שבה החלטת רוב עלולה לפגוע בזכויות קבוצת מיעוט

2. הציעו שתי דרכים שבהן ניתן לאזן בין שלטון הרוב להגנה על זכויות המיעוט

3. מדוע לא מספיק להסתמך רק על הצבעת רוב כדי להבטיח דמוקרטיה תקינה? נמקו

4. כתבו עמדה קצרה: האם לדעתכם ראוי לתת למיעוט זכות וטו בנושאים מסוימים? נמקו את עמדתכם

19 חלק י"ט – פרק 6 • חובות האזרח, תקשורת חופשית וכתיבה טיעונית – הכרת המושגים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה אזרח חייב לעשות?

(א) תשלום מיסים למדינה (ב) קבלת פטור מכל חוק (ג) איסור מוחלט להצביע

(ד) איסור להביע ביקורת

2. למה התקשורת חשובה?

(א) לפקח על השלטון ולדווח לציבור (ב) לשרת אך ורק את הממשלה (ג) להסתיר מידע מהאזרחים

(ד) לפרסם רק ידיעות חיוביות על השלטון

20 חלק כ' – פרק 6 • חובות האזרח, תקשורת חופשית וכתיבה טיעונית – הבנה ויישום

השלימו את המילה החסרה.

1. אחת מחובות האזרח היא _____ מיסים למדינה

2. עיתונות חופשית מכונה לעיתים ה _____ הרביעית, בשל תפקידה הפיקוחי על השלטון

כרטיס יציאה

האם אני יודע/ת להסביר בקצרה מהי הפרדת רשויות ולתת דוגמה אחת לה

האם אני מבין/ה את ההבדל בין שלטון הרוב להגנה על זכויות המיעוט

האם אני מסוגל/ת לכתוב פסקת טיעון קצרה התומכת בעמדה בנושא דמוקרטי

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀